

ПЛЕМІННЕ ВИКОРИСТАННЯ КОРІВ-РЕКОРДИСТОК

В. М. НОВОСТАВСЬКИЙ, М. А. ДОЛГОБРОД, кандидати
сільськогосподарських наук

Український науково-дослідний інститут тваринництва степових районів
ім. М. Ф. Іванова «Асканія-Нова»

Одним із шляхів підвищення надоїв молока є максимальне використання для відтворення стада видатних за продуктивними якостями тварин. Багато корів-рекордисток стійко передають свою високу молочну продуктивність потомству. Твердження М. Ф. Іванова, що кращі генотипи треба шукати серед кращих фенотипів, залишається цілком справедливим і досі. Роль корів-рекордисток у поліпшенні породних якостей худоби особливо збільшилась в останні роки у зв'язку з широким використанням методу глибокого заморожування сперми бугаїв. Внаслідок цього систематичне роздоювання корів у племінних господарствах, спрямоване на виявлення потенціальних можливостей тварин щодо розвитку її продуктивних якостей, набуває великого практичного значення.

У нашій країні є вже чимало господарств із середнім надоєм на корову 5000—6000 кг і більше. Нагромаджено досвід щодо організації племінної справи, годівлі та експлуатації тварин високопродуктивних стад промислових комплексів.

Систематичне роздоювання сприяє не тільки виявленню генетичної різноманітності корів стада, що дуже важливо для підвищення ефективності відбору, а й формуванню племінних та продуктивних якостей тварин.

У нашій країні вивченню племінних та продуктивних якостей корів-рекордисток присвячені роботи О. В. Гаркаві та Е. І. Куменко (1950) по костромській, Р. П. Васильєва, А. П. Солдатов (1969) і В. П. Буркат (1969) по симентальській породах, а по червоній степовій породі таких робіт немає. У літературі також мало висвітлене питання щодо успадкування високої молочності рекордисток і їх ролі в удосконаленні порід великої рогатої худоби.

З метою з'ясування впливу корів-рекордисток на племінне удосконалення червоної степової породи ми дослідили 780 корів 14 провідних племінних заводів півдня України з надоєм понад 6000 кг.

Крім того, провели дослід по роздоюванню 18 корів до рекордної продуктивності.

Аналіз продуктивних якостей дочок рекордисток показав, що з них 10,6% мали надій до 3000 кг, 28 — 3000—4000, 30 — 4000—5000, 21,7 — 5000—6000 і 9,7% — понад 6000 кг (табл. 1).

Незважаючи на невелику повторюваність рекордної продуктивності у дочок рекордисток, вони в масі значно перевищували за надоєм своїх ровесниць: за I лактацію — на 21,4%, за II — на 20,2, за III — на 18,2 і за кращу — на 23,1%, а внучки рекордисток перевищували ровесниць відповідно на 11,5%, 13,7, 10,4 і 15,2%, правнучки — відповідно на 10,3, 22,4, 12,7 та 16,8% (табл. 2).

1. Розподіл повновікових корів — дочок рекордисток за надоєм

| Господарства | До 3000 кг | 3001— 4000 кг | 4001— 5000 кг | 5001— 6000 кг | Понад 6000 кг | Всього |
|-------------------|------------|------------------|------------------|------------------|------------------|--------|
| «Асканія-Нова» | 1 | 8 | 13 | 7 | 1 | 30 |
| «Східний» | 6 | 2 | 6 | 3 | 1 | 28 |
| «Широке» | — | 17 | 21 | 19 | 8 | 65 |
| «Кримська роза» | 4 | 10 | 9 | 10 | 5 | 38 |
| «Комунар» | 7 | 34 | 28 | 17 | 8 | 94 |
| «Красний» | 5 | 5 | 4 | 6 | 2 | 22 |
| Ім. Кірова | 6 | 9 | 21 | 30 | 12 | 78 |
| «Мелітопольський» | 7 | 6 | 1 | 1 | — | 15 |
| «Любомировка» | 8 | 15 | 8 | 5 | 2 | 38 |
| «Червоний шахтар» | 2 | 19 | 12 | 15 | 8 | 46 |
| «Більшовик» | 8 | 21 | 17 | 5 | 3 | 54 |
| «Диктатура» | 15 | 34 | 57 | 28 | 16 | 150 |
| Ім. Комінтерну | 8 | 25 | 22 | 13 | 4 | 72 |
| Разом: голів | 77 | 205 | 219 | 159 | 70 | 730 |
| % | 10,6 | 28,0 | 30,0 | 21,7 | 9,7 | 100 |

За кращу лактацію надій дочок рекордисток дорівнював 4850 кг, внучок — 4597 і правнучок — 4656 кг.

За вмістом жиру в молоці між потомками рекордисток істотної різниці не встановлено.

Бугаїв-плідників, одержаних від корів з рекордною молочною продуктивністю, широко використовують у племінній роботі. Особливо цінними є лінії, де налічується велика кількість рекордисток матерів.

Тепер на Україні в червоній степовій породі налічується 35 заводських ліній та споріднених груп, продовжувачі яких широко використовуються у племінних господарствах. Наприклад, лінії Візита КГН-26 (створена в племзаводі ім. Комінтерну Кіровоградської області) та Ветерка КМН-56 (створена в племзаводі «Широке» Кримської області).

2. Молочна продуктивність потомків корів-рекордисток порівняно з ровесницями

| Групи тварин | I лактація | | II лактація | | III лактація | | Краща лактація | |
|----------------------------|--------------|---------------------|--------------|---------------------|--------------|---------------------|----------------|---------------------|
| | надій, кг | вміст жиру, % | надій, кг | вміст жиру, % | надій, кг | вміст жиру, % | надій, кг | вміст жиру, % |
| Дочки рекордисток | 3750 | 3,68 | 3972 | 3,69 | 4248 | 3,67 | 4850 | 3,73 |
| Ровесниці дочок | 2940 | 3,61 | 3304 | 3,60 | 3501 | 3,60 | 3939 | 3,66 |
| Дочки в % до ровесниць | 121,4 | 102,1 | 120,2 | 102,5 | 118,2 | 102,0 | 123,1 | 102,0 |
| Внучки рекордисток | 3377 | 3,67 | 3828 | 3,70 | 3927 | 3,70 | 4597 | 3,73 |
| Ровесниці внучок | 3028 | 3,64 | 3367 | 3,64 | 3558 | 3,62 | 3990 | 3,67 |
| Внучки в % до ровесниць | 111,5 | 100,8 | 113,7 | 101,6 | 110,4 | 102,2 | 115,2 | 101,6 |
| Правнучки рекордисток | 3354 | 3,67 | 3724 | 3,63 | 4170 | 3,67 | 4656 | 3,72 |
| Ровесниці правнучок | 3041 | 3,66 | 3405 | 3,67 | 3699 | 3,66 | 3987 | 3,71 |
| Правнучки в % до ровесниць | 110,1 | 110,3 | 122,4 | 98,9 | 112,9 | 100,3 | 116,8 | 100,3 |

3. Молочна продуктивність матерів бугаїв лінії Візита КГН-26 та Ветерка КМН-56

| Кличка і номер корови | Лактація | Продуктивність за 300 днів лактації | | | Кличка і номер корови | Лактація | Продуктивність за 300 днів лактації | | |
|-----------------------|----------|-------------------------------------|---------------|------------------|-----------------------|----------|-------------------------------------|---------------|------------------|
| | | наліт, кг | вміст жиру, % | молочний жир, кг | | | наліт, кг | вміст жиру, % | молочний жир, кг |
| <i>Лінія Візита</i> | | | | | <i>Лінія Ветерка</i> | | | | |
| Вакула КГН-8 | IX | 7574 | 3,96 | 299,9 | Незабудка | | | | |
| Волга КГН-131 | IV | 7509 | 4,04 | 303,4 | КМН-703 | III | 7438 | 4,00 | 297,5 |
| Райдуга КГН-10 | VI | 7223 | 3,88 | 280,3 | Рулетка КМН-41 | IV | 6841 | 4,22 | 288,7 |
| Халва КГН-47 | VI | 7919 | 3,91 | 309,6 | Розочка КМН-4265 | II | 8064 | 4,05 | 330,6 |
| Акордна КГН-77 | V | 8026 | 3,95 | 317,0 | Кукла 127 | III | 6366 | 4,10 | 261,0 |

Тільки в племінних господарствах ім. Комінтерну, «Червоний шахтар», «Східний», «Широке», «Комунар» та «Кримська роза» налічується 26 бугаїв, які походять від матерів-рекордисток. Багато з них є родоначальницями або належать до видатних родин у червоній степовій породі: Вакули КГН-8, Акордної КГН-77, Арки КГН-95, Незабудки КМН-203, Кукли КМН-127, Розочки КМН-4265 та ін. (табл. 3).

Надій рекордисток дорівнював від 6366 до 8026 кг, а жирність молока — від 3,85 до 4,22%. Особливо високу жирність молока мали рекордистки-матері бугаїв лінії Ветерка (понад 4%).

Лінії, звичайно, виходять за межі господарств, у яких вони створені, і охоплюють великий масив худоби. Так, лінія Візита (дані Н. В. Кононенко та Л. П. Новоставської, 1969) в останні роки збільшується швидкими темпами і становить 11,4% від загального поголів'я бугаїв у парувальній мережі 10 областей України. Лінія Ветерка значно поширена і є провідною в Кримській області. Лінії Візита та Ветерка налічують багато корів-рекордисток — матерів бугаїв, які характеризуються високими продуктивними якостями (табл. 4).

Аналіз продуктивних якостей потомків Візита та Ветерка порівняно з представниками інших ліній, де є менше корів-рекордисток, показав, що за кращу лактацію ці лінії за надоем (4506 і 4699 кг) та кількістю молочного жиру (171,6—175,9 кг) перевищували інші лінії, хоча за вмістом жиру (3,67%) лінія Візита дещо поступалась. Отже, бугаям-плідникам, потомкам корів-рекордисток, як правило, властиві високі племінні якості. Це підтверджує доцільність широкого використання в племінній роботі корів-рекордисток насамперед через їх синів.

Проте широке їх використання без належної оцінки за якістю потомства не завжди дає позитивні результати. Так, від бугая Таймира ХСН-520 (мати Танго КГН-82 за VII лактацію дала 6310 кг молока жирністю 3,86%) лінії Візита в племрадгоспі

4. Продуктивні якості різних заводських ліній та споріднених груп у стаді дослідного господарства ВНДІЕМК «Кримська роза»

| Показники | Лактації | Лінія чи споріднена група | | | | | |
|---------------------------------|----------|---------------------------|----------|---------|--------|-----------|-----------|
| | | Маяка | Ладно-го | Ветерка | Візита | Славно-го | Англе-рів |
| Кількість бугаїв, <i>голови</i> | — | 4 | 4 | 4 | 2 | 2 | 3 |
| Кількість корів, <i>голови</i> | — | 44 | 32 | 56 | 39 | 22 | 42 |
| Надій, <i>кг</i> | I | 3129 | 3313 | 2981 | 3328 | 2794 | 3432 |
| | II | 3454 | 3626 | 3178 | 4290 | 3258 | 3966 |
| Вміст жиру, % | II | 4084 | 3989 | 4135 | 4689 | 3841 | 4855 |
| | Краща | 4004 | 4129 | 4506 | 4699 | 4221 | 4029 |
| | I | 3,76 | 3,74 | 3,67 | 3,61 | 3,65 | 3,99 |
| | II | 3,81 | 3,83 | 3,68 | 3,69 | 3,72 | 4,10 |
| Молочного жиру, <i>кг</i> | III | 3,77 | 3,82 | 3,76 | 3,66 | 3,61 | 4,12 |
| | Краща | 3,82 | 3,80 | 3,80 | 3,67 | 3,68 | 4,04 |
| | I | 117,7 | 123,9 | 109,4 | 120,1 | 102,0 | 137,0 |
| | II | 131,6 | 138,9 | 117,0 | 158,3 | 121,2 | 162,6 |
| | III | 154,0 | 152,4 | 155,5 | 171,6 | 138,7 | 200,0 |
| | Краща | 152,9 | 156,9 | 171,2 | 172,4 | 155,3 | 162,8 |

«Східний» від 210 дочок за I лактацію одержали по 2478 *кг* молока, за кращу — 3432 *кг*, що порівняно з матерями нижче відповідно на 320 і 164 *кг*, а порівняно з ровесницями — відповідно на 92 і 89 *кг*. Звичайно, така велика кількість дочок Таймира значно вплинула на зниження продуктивності стада в цілому. Такі приклади не поодинокі. Погіршувачами виявились також сини рекордисток Чародій

5. Кількість потомків окремих родин, родоначальницями яких є корови-рекордистки

| Спорідненість | Племзавод ім. Комінтерну | | | Племрадгосп «Диктатура» | | Плем-радгосп «Східний»* | Плем-радгосп «Більшовик» | Всього потомків |
|--------------------|--------------------------|-------------|------------------|-------------------------|------------|-------------------------|--------------------------|-----------------|
| | родина Вакули | родина Арки | родина Акорд-ної | родина Арії | родина Обі | родина Будови | родина Бронзи | |
| Дочки | 4 | 3 | 2 | 5 | 4 | 5 | 2 | 25 |
| Внучки | 6 | 5 | 5 | 8 | 12 | 10 | 5 | 51 |
| Правнучки | 12 | 10 | 19 | 18 | 20 | 16 | 7 | 102 |
| Праправнучки | 13 | 15 | 21 | 25 | 25 | 20 | 10 | 129 |
| Разом: | | | | | | | | |
| жіночих потомків | 35 | 33 | 47 | 56 | 61 | 51 | 24 | 307 |
| синів | 2 | 3 | 2 | 2 | 2 | 4 | 3 | 18 |
| їх дочок | 40 | 79 | 92 | 158 | 81 | 265 | 63 | 778 |
| внуків | 3 | 2 | 2 | 2 | 2 | 2 | 2 | 15 |
| їх дочок | 75 | 26 | 81 | 160 | 158 | 13 | 51 | 561 |
| правнуків | 6 | 1 | 1 | 3 | 2 | 2 | 1 | 16 |
| їх дочок | 196 | 23 | 59 | 389 | 160 | 61 | 45 | 743 |
| праправнуків | 8 | 1 | 2 | 2 | 5 | 2 | 2 | 22 |
| їх дочок | 100 | 19 | 16 | 190 | 379 | 70 | 84 | 858 |
| Разом: | | | | | | | | |
| чоловічих потомків | 19 | 7 | 7 | 9 | 11 | 10 | 8 | 71 |
| їх дочок | 408 | 147 | 246 | 697 | 778 | 409 | 243 | 2930 |
| Всього потомків | 462 | 187 | 302 | 762 | 850 | 470 | 275 | 3308 |

645 (79 дочок) з племрадгоспу «Східний», Зоркий 3767 (118 дочок) та Шторм 2567 (81 дочка) з племзаводу «Мелітопольський».

У племінній роботі, спрямованій на удосконалення стада, поряд із заводськими лініями значну роль відіграють родини (табл. 5).

Ми встановили, що від 780 корів-рекордисток одержано 2793 (51,4%) бички та 2642 (48,6%) телички, більшість з яких використано в господарствах, де вони позитивно вплинули на підвищення молочної продуктивності корів червоної степової породи.

Тепер, коли застосовується метод глибокого заморожування сперми та проводяться досліди по пересаджуванню запліднених яйцеклітин, використання корів-рекордисток для підвищення продуктивних якостей порід набуває великого значення.

Правильне племінне використання корів-рекордисток є одним з важливих заходів поліпшення породи в цілому шляхом створення високопродуктивних родин та одержання в них цінних бугаїв-поліпшувачів, в тому числі родоначальників і продовжувачів ліній.

ВІДБІР КОРІВ ЗА ПРИДАТНІСТЮ ДО МАШИННОГО ДОЇННЯ НА МОЛОЧНОМУ КОМПЛЕКСІ

В. І. ВЕЛИКОВ, О. К. ХЛЕВНИЙ, кандидати сільськогосподарських наук

В. Т. ВЕЛИКОВА, науковий співробітник

Кримський сільськогосподарський інститут

При комплектуванні поголів'я сучасних механізованих ферм по виробництву молока поряд з надоем і міцністю конституції основною технологічною ознакою відбору тварин є придатність їх до машинного доїння. Тому ми вивчали властивості вим'я корів у зв'язку з їх здатністю видоюватися апаратами.

Методика досліджень. Для досліджень відібрали 442 корови червоної степової породи механізованої ферми колгоспу ім. Калініна Первомайського району Кримської області.

Утримували тварин безприв'язно в боксах на щільній підлозі. Доїли два рази на добу в спеціальному залі на двох модернізованих установках УДТ-6 (по 8 станків у кожній). Навантаження на одного оператора машинного доїння становило 100 корів.

Оцінку вим'я і молоковіддачі корів здійснювали за методикою, рекомендованою МСГ СРСР (1970), з використанням апарата АДС-2 для роздільного видоювання кожної частки вим'я (конструкція лабораторії молочних машин Латвійської сільськогосподарської академії).

Результати досліджень. Оскільки при масовій селекції враховуються насамперед морфологічні особливості вим'я відібраних корів, ми вивчали показники молоковіддачі у тварин з різними його формами (табл. 1).

За всіма показниками молоковіддачі корови з ванно- і чашоподібним вим'ям вигідно відрізнялися від решти тварин. У них вища